

BIỆN PHÁP QUẢN LÝ GIÁO DỤC, RÈN LUYỆN HÀNH VI, THÓI QUEN ĐẠO ĐỨC CHO HỌC SINH Ở CÁC TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ HIỆN NAY

Nguyễn Văn Hòa

Trường THCS Nghĩa Hương, Xã Kiều Phú, thành phố Hà Nội

Tóm tắt: Các biện pháp quản lý giáo dục, rèn luyện hành vi, thói quen đạo đức cho học sinh THCS hiện nay: Xác định mục tiêu, yêu cầu giáo dục, rèn luyện HVTQĐĐ cho HS; tổ chức đa dạng các hoạt động giáo dục HVTQĐĐ cho HS; tổ chức tốt các hoạt động rèn luyện HVTQĐĐ cho HS; tổ chức thực hiện nghiêm các chế độ, quy định ở nhà trường; chỉ đạo các hoạt động tự giáo dục, tự tu dưỡng đạo đức của HS; chỉ đạo phối hợp chặt chẽ giữa nhà trường, gia đình và các lực lượng xã hội trong giáo dục, rèn luyện HVTQĐĐ cho HS.

Từ khóa: Trung học cơ sở, hành vi, thói quen đạo đức, giáo dục, quản lý, biện pháp.

MANAGEMENT MEASURES FOR EDUCATING AND TRAINING MORAL BEHAVIOR AND HABITS FOR STUDENTS AT JUNIOR HIGH SCHOOLS TODAY

Nguyen Van Hoa

Nghia Huong Junior High School, Kieu Phu Commune, Hanoi City

Abstract: This paper presents management measures for educating and training moral behavior and habits for junior high school students today. These include: defining goals and requirements for moral behavior and habit education and training; organizing diverse moral education activities for students; effectively implementing behavior training activities; strictly enforcing school rules and regulations; directing students' self-education and moral self-cultivation; and promoting close coordination among schools, families, and social forces in the moral education and training of students.

Keywords: Junior high school, behavior, moral habits, education, management, measures.

Nhận bài: 08/06/2025

Phản biện: 06/07/2025

Duyệt đăng: 10/07/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Giáo dục đạo đức (GDĐĐ) nhân cách cho học sinh (HS) trong đó có HS THCS là nhiệm vụ giáo dục trọng yếu, hàng đầu của mọi nhà trường. Đạo đức HS gồm nhận thức, thái độ tình cảm đạo đức, hành vi, thói quen đạo đức (HVTQĐĐ). Quá trình cần có sự chỉ đạo, tổ chức thực hiện và kiểm tra đánh giá kết quả và để mang lại hiệu quả thì cần được quản lý một cách khoa học. Theo đó quản lý GDĐĐ cho HS vừa là quản lý một nội dung, nhiệm vụ giáo dục cụ thể của nhà trường, vừa là quản lý hoạt động giáo dục (HĐGD) là hoạt động cơ bản của nhà trường. Vì vậy, cần nâng cao nhận thức và ý thức trách nhiệm cho đội ngũ CBQL, GV, các đoàn thể trong nhà trường để tất cả các lực lượng nhận thức đầy đủ vai trò, tầm quan trọng GDĐĐ, nhân cách cho HS và tạo dựng môi trường sư phạm thuận lợi cho giáo dục, phát triển đạo đức HS. Về phương diện thực tiễn, qua nghiên cứu các tài liệu tổng kết, các báo cáo tình hình giáo dục, bài tham luận hội thảo khoa học giáo dục cho thấy những năm gần đây nền giáo dục nước nhà đang hiện hữu những bất cập, chất lượng giáo dục chưa cao đặc biệt là giáo dục GDĐĐ, nhân cách HS. HVTQĐĐ của một bộ phận HS trường THCS chưa phù hợp với chuẩn mực đạo đức như thiếu lễ phép với thầy cô, chấp hành kỷ luật học tập, rèn luyện chưa tốt, cá biệt còn có hiện tượng bạo lực

học đường. Giáo dục, rèn luyện HVTQĐĐ cho HS ở các trường THCS có phần chưa thật hiệu quả đang là vấn đề đặt ra và xã hội đang quan tâm, nhất là trong bối cảnh của xã hội hiện đại ngày nay mà báo chí, dư luận xã hội đã lên tiếng...; Vì vậy, các nhà giáo dục, các chủ thể quản lý nhà trường cần nhận thức đầy đủ yêu cầu, nội dung GDĐĐ cho HS để chủ động có những biện pháp tổ chức giáo dục HVTQĐĐ cho HS có hiệu quả thực sự.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Ý nghĩa, yêu cầu giáo dục, rèn luyện HVTQĐĐ cho HS

Mục tiêu tổng quát của Chiến lược phát triển giáo dục đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045 xác định: “phát triển toàn diện con người Việt Nam, đáp ứng những yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội trong kỷ nguyên mới, chủ động tham gia và thích ứng với cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư và các tiến bộ mới nhất của khoa học và công nghệ; chú trọng giáo dục đạo đức, nhân cách, phát huy tối đa tiềm năng, khả năng sáng tạo của mỗi cá nhân...” đã và đang đặt ra nhiệm vụ GDĐĐ cho HS là nhiệm vụ giáo dục cơ bản, thường xuyên và cần được chú trọng hơn, thực hiện có chất lượng hơn, góp phần thực hiện quan điểm dạy chữ đi đôi với dạy người, hiện thực hóa mục tiêu giáo dục toàn diện của nhà trường THCS.

Để HVTQĐĐ cho HS thì môi trường giáo dục của nhà trường đóng vai trò chủ đạo, ảnh hưởng trực tiếp đến kết quả giáo dục HVTQĐĐ cho HS, đây chính là môi trường các em sống, học tập, sinh hoạt trong suốt các năm học ở trường THCS. Nhà trường không được buông lỏng kỷ cương, kỷ luật học đường, đồng thời cần nêu cao tình thương, trách nhiệm, cảm thông, sự chia sẻ với HS là yêu cầu đặt ra. Các cán bộ và GV của nhà trường quan hệ ứng xử văn hóa, phải thực sự là những tấm gương về phẩm chất đạo đức, lối sống, năng lực và uy tín để lan tỏa cái tốt đẹp đến HS. Để GDĐĐ cho HS nhà trường cần tiến hành thông qua nội dung, phương pháp và con đường giáo dục đa dạng trong đó nòng cốt là môn Giáo dục công dân. Theo đó Chương trình GDPT 2018 - chương trình giáo dục THCS đã thiết kế môn Giáo dục công dân là môn học bắt buộc với thời lượng 35 tiết mỗi năm học với trọng tâm nội dung về GDĐĐ. Ngoài ra cần chú trọng dạy và học tốt các môn học khác như: Ngữ văn, các môn xã hội (Lịch sử, Địa lý, Giáo dục kinh tế, Pháp luật, Nghệ thuật)... và các HĐGD đều có tác dụng GDĐĐ trong đó có trong giáo dục, rèn luyện HVTQĐĐ cho HS.

2.2. Các biện pháp tổ chức giáo dục, rèn luyện HVTQĐĐ cho học sinh các trường THCS

2.2.1. Xác định mục tiêu, yêu cầu giáo dục, rèn luyện HVTQĐĐ cho HS

Mục tiêu giáo dục HVTQĐĐ cho HS nhằm phát huy tính chủ động, tích cực, tự giác lĩnh hội tri thức và rèn luyện HVTQĐĐ để hình thành, phát triển, hoàn thiện nhân cách cho HS theo mục tiêu yêu cầu, nhiệm vụ giáo dục của Nhà trường. Thông qua các môn học cung cấp hệ thống tri thức có liên quan đến vấn đề chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội... để hình thành tri thức, tình cảm, niềm tin đạo đức cho HS.

Hành vi, thói quen đạo đức của HS là kết quả của quá trình rèn luyện lâu dài của mỗi cá nhân, đồng thời cũng là kết quả của hệ thống các tác động giáo dục của quá trình giáo dục, GDĐĐ nói chung trong đó có giáo dục, rèn luyện HVTQĐĐ cho HS của nhà trường. Trong giáo dục HVTQĐĐ cho HS cần quan tâm xây dựng động cơ, thái độ đạo đức và quản lý hoạt động tu dưỡng, rèn luyện các hành vi ứng xử hàng ngày, các quan hệ trong học tập và trong cuộc sống; bồi dưỡng tình cảm, ý chí và hình thành HVTQĐĐ tốt đẹp cho HS THCS. Trong đó cần chú trọng quản lý nội dung, phương pháp và hình thức giáo dục HVTQĐĐ cho HS.

2.2.2. Tổ chức đa dạng các hoạt động giáo dục HVTQĐĐ cho HS

Quá trình sư phạm ở nhà trường phải luôn gắn kết chặt chẽ giữa quá trình giáo dục (QTGD) nhân cách HS. Đó là quá trình kết hợp giữa dạy chữ với dạy người. Trong thời đại hiện nay, một trong những mục tiêu giáo dục là làm cho mỗi người biết tự tu dưỡng để vươn lên khẳng định mình. Nhà trường tổ chức tốt các hoạt động tập thể, tổ chức hội thảo, tọa đàm về GDĐĐ; tổ chức hội nghị cán bộ, GV để quán triệt và thống nhất trách nhiệm rèn luyện HVTQĐĐ cho HS để trao đổi rút kinh nghiệm và đề ra phương pháp hoạt động hiệu quả. Tổ chức lấy ý kiến phản ánh tâm tư nguyện vọng của HS, gặp gỡ đối thoại với HS; từ đó các chủ thể quản lý điều chỉnh nhận thức và hành động cho phù hợp với thực tiễn giáo dục, rèn luyện HVTQĐĐ cho HS.

Phát động phong trào thi đua xuyên suốt năm học, “mỗi thầy giáo, cô giáo là tấm gương sáng cho học sinh noi theo”; “Dân chủ - kỷ cương - tình thương - trách nhiệm”; “Người tốt - việc tốt”; “Nói lời hay, làm việc tốt”... Tổ chức các HĐGD trong nhà trường thực chất là tổ chức thực hiện các nội dung giáo dục toàn diện cho HS; kết hợp giáo dục đức, trí, thể, mỹ và lao động; cập nhật những nội dung giáo dục hiện đại như công dân số, công dân toàn cầu, xã hội số, các giá trị hiện đại... để HS phát triển toàn diện.

2.2.3. Tổ chức tốt các hoạt động rèn luyện HVTQĐĐ cho HS

Trong giảng dạy, GV cần kết hợp các nội dung, cách thức dạy học với nội dung, biện pháp giáo dục nhân cách, rèn luyện HVTQĐĐ ở HS. Thông qua các HĐGD để giáo dục cho HS ý thức về các hành vi tốt đẹp, phù hợp, thực hiện đúng các quy định, quy chế dạy học, giáo dục của nhà trường. Bên cạnh đó, GV yêu cầu HS rèn luyện HVTQĐĐ cho HS trong học tập, quan hệ, ứng xử phù hợp. Các tổ bộ môn cần tổ chức các hoạt động có liên quan đến dạy học chuyên môn để hình thành kỹ năng mềm cho HS như: tổ chức các câu lạc bộ, đưa HS tham quan... thông qua đó góp phần thúc đẩy phong trào học tập, rèn luyện HVTQĐĐ cho HS.

Tổ chức rèn luyện HVTQĐĐ cho HS không chỉ ở giáo dục kiến thức mà phải căn cứ vào hoạt động thực tiễn, điều kiện cụ thể của kế hoạch học tập, rèn luyện của HS, tính chất, nhiệm vụ chính trị của nhà trường để từ đó vận dụng các hình thức tổ chức giáo dục đa dạng và có hiệu quả như tổ chức các buổi tuyên truyền, các cuộc thi tìm hiểu

về bảo vệ môi trường, chấp hành luật giao thông, phòng chống tệ nạn xã hội để giáo dục HS có tinh thần, ý thức vì cộng đồng, “uống nước nhớ nguồn”, biết ơn các thế hệ cha anh đã chiến đấu, hy sinh vì độc lập dân tộc; biết chia sẻ với người khác... Qua đó, HS có ý thức rèn luyện đạo đức và có những hành vi ứng xử phù hợp. Để thực hiện đa dạng các hình thức rèn luyện thì cần vai trò chỉ đạo sát sao của ban giám hiệu, phối hợp chặt chẽ của các lực lượng, các tổ chuyên môn để thống nhất, đồng bộ trong hành động. Khi tổ chức các HĐGD phải xác định mục đích trong việc giáo dục, rèn luyện, các HVTQĐĐ của HS và phải được tổ chức, sắp xếp một cách khoa học, sát thực tế của mỗi trường thì các hoạt động đó mới đạt được hiệu quả và phát huy tác dụng rèn luyện HVTQĐĐ cho HS. Tránh tổ chức những HĐGD khuôn mẫu, khô cứng sẽ gây nên sự nhàm chán, không thu hút được sự tham gia tích cực của HS.

2.2.4. Tổ chức thực hiện nghiêm các chế độ, quy định ở nhà trường

Chủ thể quản lý cần phải quản lý tốt việc xây dựng thói quen phù hợp với giá trị, chuẩn mực đạo đức cho HS; mặt khác, phải kiên quyết loại bỏ thói quen cũ không phù hợp với các giá trị, chuẩn mực đạo đức xã hội. Việc đưa HS thực hiện đầy đủ, nghiêm túc các quy định ứng xử, làm cho nó trở thành nền nếp là cần thiết bằng việc duy trì thường xuyên các chế độ quy định, để HS rèn luyện, luyện tập các HVTQĐĐ phù hợp chuẩn mực đạo đức xã hội. Trong nhà trường, các lực lượng quản lý cần đưa HS vào nền nếp, thực hiện nội quy, quy chế nhà trường: đến lớp đúng giờ, trang phục đúng quy định, không bỏ học, bỏ tiết học không có lý do... Thông qua quá trình tổ chức thực hiện chế độ quy định của nhà trường, hình thành, phát triển và củng cố các HVTQĐĐ cho HS từ những việc nhỏ hàng ngày.

Trên cơ sở giáo dục xây dựng động cơ, ý thức chấp hành quy định, cần tổ chức rèn luyện có hệ thống và liên tục, rèn từ cái đơn giản đến phức tạp, từ thấp đến cao, rèn luyện HS thường xuyên và trở thành nền nếp hàng ngày. Cán bộ quản lý, các lực lượng giáo dục cần có sự quan tâm theo dõi sâu sát, kiểm tra cụ thể để kịp thời giúp đỡ, uốn nắn các hành vi đạo đức lệch chuẩn của HS. Để HS có được ý thức tự giác cao, chấp hành tốt chế độ quy định trở thành HVTQĐĐ thì CBQL cần nhạy bén, kết hợp nhiều cách thức giáo dục. Kịp thời biểu dương những cá nhân, tập thể gương mẫu; phê bình, nhắc nhở những cá nhân, tập thể không chấp hành các chế độ quy định.

2.2.5. Chỉ đạo các hoạt động tự giáo dục, tự tu dưỡng đạo đức của HS

Quá trình giáo dục phải tạo ra bằng được khả năng tự giáo dục cho mỗi con người. Tự giáo dục là một bộ phận của QTGD, dựa trên QTGD, đồng thời là kết quả của QTGD, không có tự giáo dục thì không thể trở thành người theo đúng nghĩa của nó. Tự giáo dục được hình thành và phát triển do nhu cầu thực tiễn của cuộc sống, được phát triển trong quá trình sống, học tập, lao động và sinh hoạt với tập thể và cộng đồng. Tự giáo dục là hoạt động có ý thức của từng cá nhân hướng vào việc hoàn thiện mình theo những chuẩn mực xã hội. Tự giáo dục, tự tu dưỡng HVTQĐĐ có vai trò cực kỳ quan trọng đối với đời sống đạo đức của mỗi HS, bắt đầu từ việc tự nhận thức về bản thân, biết mình là người thế nào, có những ưu, nhược điểm gì, những gì chưa đúng, chưa đủ mà phấn đấu vươn lên. Tự giáo dục, rèn luyện HVTQĐĐ là biểu hiện trình độ của sự phát triển nhân cách của cá nhân ở từng giai đoạn, lứa tuổi. Nhận thức đúng về mình là biểu hiện của năng lực trí tuệ cá nhân và biết tự giáo dục là một phẩm chất cực kỳ quý báu của nhân cách, theo đó bản thân HS phải nỗ lực tự giáo dục gắn liền với tự học, tự tu dưỡng là con đường quan trọng để tự giáo dục, rèn luyện HVTQĐĐ có hiệu quả. Việc luyện tập HVTQĐĐ luôn gắn với các phương pháp giáo dục, thuyết phục, nêu gương, tạo dư luận xã hội, tạo tình huống giáo dục, thi đua, khen thưởng, kỷ luật.

2.2.6. Chỉ đạo phối hợp chặt chẽ giữa nhà trường, gia đình và các lực lượng xã hội trong giáo dục, rèn luyện HVTQĐĐ cho HS

Nhà trường phối hợp với cộng đồng và các lực lượng trên địa bàn để tổ chức các buổi giáo dục truyền thông về lòng tự hào tự tôn dân tộc, tình yêu quê hương đất nước, bản sắc văn hóa địa phương, hội thi tìm hiểu về pháp luật... qua đó các em được giáo dục về mặt tình cảm, đạo đức, thẩm mỹ và phát triển về tinh thần để trở thành công dân tốt. Do vậy, xây dựng cơ chế tổ chức phối hợp giữa nhà trường - gia đình và xã hội nhằm quản lý rèn luyện HVTQĐĐ cho HS là rất cần thiết. Nhà trường chủ động trao đổi với cha mẹ HS về phát huy khả năng, ưu thế của giáo dục gia đình, trách nhiệm phối hợp với nhà trường trong giáo dục HS. Gia đình tạo điều kiện thuận lợi cho HS phát triển toàn diện về trí tuệ, đạo đức, phẩm chất nhân cách. Các nhà giáo dục, cha mẹ HS, Đoàn thanh niên, các anh chị phụ trách cần quan tâm, tạo điều kiện cho các em tự tổ chức cuộc sống, giúp đỡ các

em cũng cố ý chỉ vượt qua khó khăn để trở thành những HS tốt như mong muốn; nâng cao hơn ý thức tự giáo dục của HS và từ đó điều chỉnh kịp thời về các nội dung, phương pháp giáo dục để nâng cao chất lượng rèn luyện HVTQĐĐ cho HS.

Nhà trường, các lớp học chủ động tổ chức rút kinh nghiệm về quản lý HĐGD HVTQĐĐ cho cán bộ đoàn, giáo viên chủ nhiệm lớp và HS. Tổ chức tốt kỷ niệm các ngày lễ lớn, các HĐGD ngoài giờ lên lớp, phát động liên tục các đợt thi đua chào mừng các ngày lễ lớn của đất nước, của ngành với nhiều hình thức hoạt động phong phú, thiết thực nhằm nâng cao ý thức trách nhiệm của cán bộ, GV về rèn luyện HVTQĐĐ cho HS. Trường chủ trì tổ chức các buổi hội thảo về giáo dục HVTQĐĐ cho HS của các trường THCS trên địa bàn, xây dựng được mối liên hệ chặt chẽ gắn bó giữa nhà trường - gia đình và xã hội, các lực lượng tham gia phối hợp giáo dục HVTQĐĐ cho HS phải nhiệt tình, tâm huyết, hết lòng vì con trẻ.

III. KẾT LUẬN

Giáo dục đạo đức cho HS là sự tác động của các nhà QLGD, các nhà giáo, nhà trường, của các tổ chức cá nhân và toàn xã hội đến mỗi HS để mang lại hiệu quả giáo dục mong muốn. Các biện pháp trên có mối quan hệ chặt chẽ, tác động lẫn nhau vì vậy trong quá trình thực hiện phải tiến hành đồng bộ, nhất quán trong suốt quá trình quản lý HVTQĐĐ cho HS. Hoạt động này cần được tiến hành bài bản, thường xuyên, liên tục với nhiều biện pháp, cách làm thiết thực, linh hoạt. Phát huy vai trò gương mẫu, tấm gương đạo đức, phẩm chất, năng lực của đội ngũ CBQL và GV; môi trường văn hóa giáo dục; vai trò, trách nhiệm của các thầy, cô giáo và của HS... tích cực hưởng ứng cuộc vận động “Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh”, thực hiện tư tưởng giáo dục: “Tiên học lễ, hậu học văn” để HS khi tốt nghiệp là những con ngoan, có đạo đức làm người, sống có tình thương và trách nhiệm mà mục tiêu, nhiệm vụ giáo dục của nhà trường, cấp học đã xác định.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình giáo dục phổ thông - Chương trình tổng thể*, Hà Nội.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Tập 1*, NXB Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.
3. Quốc hội Nước CHXHCN Việt Nam (2020), *Luật Giáo dục năm 2019*, NXB Chính trị quốc gia sự thật, Hà Nội.
4. Phạm Viết Vượng (2021), *Giáo dục học*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.
5. Thủ tướng Chính phủ (2024), *Phê duyệt Chiến lược phát triển giáo dục đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045*, Hà Nội.